

Małgorzata Hrehorowicz

ORCID: [0000-0002-6959-7648](https://orcid.org/0000-0002-6959-7648)

Laboratorium Kryminalistyki, Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Przestępstwa biegłych związane z wydaniem fałszywej opinii. Studium kryminalistyczne

<https://doi.org/10.19195/978-83-229-3843-0.6>

Abstrakt: Celem artykułu jest przedstawienie problematyki przestępstw biegłych sądowych związanej z wydaniem fałszywej opinii w teorii i praktyce. Artykuł przygotowano na podstawie kwerendy literatury kryminalistycznej oraz na podstawie wyników badań własnych dotyczących przestępstwa z art. 233 § 4 i 4a Kodeksu karnego. Artykuł podzielono na dwie części. W pierwszej przedstawiono teoretyczne aspekty przestępstwa związanego z wydaniem przez biegłego fałszywej opinii. Druga część stanowi prezentację wyników badań własnych, podsumowaną wnioskami z przeprowadzonych analiz. Wyniki badań wskazują, że kondycja wymiaru sprawiedliwości związana z fałszywym opiniowaniem nie jest zła, jednakże organy procesowe spotykają się z dwojakiego rodzaju problemami związanymi z tym zagadnieniem. Po pierwsze, konstrukcja umyślności przestępstwa z art. 233 § 4 Kodeksu karnego rzutuje na ograniczone możliwości przypisania biegłemu popełnienia przestępstwa fałszywej opinii, a po drugie organy procesowe często mylnie dokonują subsumpcji stanu faktycznego co do przesłanek odpowiedzialności biegłego za wydanie fałszywej opinii.

Słowa kluczowe: opinia biegłego, odpowiedzialność karna za wydanie fałszywej opinii, polski system prawny, fałszywe opinie wydane umyślnie, fałszywe opinie wydane nieumyślnie, badania aktowe.

Wprowadzenie

Przestępstwa biegłych związane z wydaniem fałszywej opinii są problemem każdego ustawodawstwa. Biegły jest pomocnikiem wymiaru sprawiedliwości w dochodzeniu

do prawdy w toku procesu cywilnego lub karnego. Zasadniczo powinien mieć nieskazitelny charakter, tak jak sędzia prowadzący postępowanie i rozstrzygający sprawę. Biegły udziela bowiem sędziemu wiadomości specjalnych, niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy. Niezależnie od systemu prawnego, w którym korzysta się w toku procesu z ekspertyzy biegłego, powinien on być osobą, na której opinii można polegać. O ile proces dopuszcza możliwość dwóch opinii w tej samej sprawie o tym samym przedmiocie i zakresie ale o sprzecznych wnioskach, o tyle nie jest pożądane legitymowanie celowego wprowadzania przez biegłego do procesu fałszywej opinii. Pomiędzy pomyłką a celowym wprowadzeniem organu procesowego i stron procesu w błąd jest cienka granica. Niemniej jednak należy eliminować z procesu wadliwe opinie, a opinie fałszywe, wydane przez biegłego z intencją oszukania stron procesu i organu procesowego, należy nie tylko eliminować, lecz także karać ich autorów. W przeciwnym razie brak reakcji ze strony organów państwa będzie skutkować patologią procesu i nie tylko legitymizacją kłamstwa, ale również sytuacją, w której proces wygra strona, która znajdzie bardziej przekupnego biegłego.

Celem artykułu jest prezentacja zagadnienia przestępstw biegłych związanych z wydaniem fałszywej opinii z kryminalistycznego punktu widzenia w ustawodawstwie polskim. Ponadto w artykule poddano analizie zagadnienie praktycznego stosowania przepisu art. 233 § 4 i 4a k.k. W pierwszej kolejności przedstawiony będzie zarys ustawodawstwa polskiego w tym zakresie. Kolejno zostaną przedstawione przypadki przestępstw biegłych związanych z wydaniem fałszywej opinii występujące w praktyce.

1. Wykorzystane materiały i źródła badawcze, zastosowane metody (techniki) badawcze

W przygotowaniu artykułu posłużono się literaturą kryminalistyczną i karno-materialną dotyczącą zagadnienia fałszywego opiniowania przez biegłych, jak również wynikami badań własnych, przeprowadzonych na podstawie analizy akt spraw karnych o przestępstwo z art. 233 § 4 i 4a k.k. W celu ustalenia, czy problem przestępczości biegłych związanej z wydaniem fałszywej opinii występuje w praktyce, zwrócono się do wszystkich sądów rejonowych na terenie kraju o podanie informacji, czy wystąpiły w tych sądach przypadki orzekania w zakresie przestępstwa z art. 233 § 4 i 4a k.k. Badania w tym zakresie przeprowadzono w 2018 r., a zakres czasowy, co do którego wnoszono o udzielenie odpowiedzi odnośnie do występowania spraw o wskazane przestępstwa, dotyczył lat 2008–2018. Wszystkie sądy udzieliły odpowiedzi na zapytania, jednak nie wszystkie podały pełne lub jakiegokolwiek informacje o występowaniu spraw o te przestępstwa. W żadnym z sądów na etapie wystosowania zapytania nie odnotowano spraw o przestępstwa z art. 233 § 4a k.k. Było to podyktowane zbyt krótkim okresem obowiązywania tego przepisu karnego. Natomiast w rezultacie ustalono 64 sprawy

związane z występowaniem przestępstwa z art. 233 § 4 k.k. Nie wszystkie sprawy mogły być przedmiotem badań. Zdarzały się przypadki, gdzie przedmiotem postępowania sądowego było zażalenie na odmowę wszczęcia postępowania przygotowawczego lub umorzenie postępowania na etapie postępowania przygotowawczego. Z uwagi na fakt, że sprawy te dotyczyły obszaru całej Polski, nie w każdym przypadku było możliwe dotarcie do materiału sprawy, co było wywołane zarówno fizycznym brakiem akt w sądzie i przesłaniem ich do innego sądu lub organu, jak i odmową udzielenia informacji przez sąd. W rezultacie przedmiotem badań wstępnych było 21 spraw z losowo wybranych sądów, w których oskarżonym zarzucono popełnienie przestępstwa z art. 233 § 4 k.k. Wyniki tych badań zostały przedstawione w referacie.

Materiał dowodowy zgromadzony w aktach spraw sądowych pozwolił na ustalenie skali zjawiska wydania przez biegłych fałszywej opinii na terenie całego kraju, sytuacji, w których miało miejsce fałszywe opiniowanie oraz reakcji organów wymiaru sprawiedliwości na odnotowane przestępstwa.

2. Przestępstwo wydania fałszywej opinii przez biegłego w ustawodawstwie polskim

Co do zasady każdy z systemów prawnych powinien stypizować w prawie karnym przestępstwo dostarczenia przez biegłego fałszywej opinii. Penalizacja takiego czynu pozwala na zapewnienie sprawnego działania systemu wymiaru sprawiedliwości. Nie można oczywiście zapominać, że biegły to nie świadek. Wiedza, umiejętności i doświadczenie biegłego, który niejednokrotnie jest osobą z wyższym wykształceniem, pozwalają wierzyć, że jest on osobą o wyższych standardach moralnych niż niejeden świadek. Niemniej jednak istotne jest, ażeby prawo zabezpieczało proces karny przed patologiami tego typu. W ustawodawstwie polskim taką funkcję pełni przepis art. 233 Kodeksu karnego¹. Zgodnie z tym przepisem penalizacji podlegają dwa czyny: przestępstwo wydania fałszywej opinii umyślnie oraz przestępstwo wydania fałszywej opinii nieumyślnie. Zwłaszcza to ostatnie przestępstwo budzi wśród biegłych oraz przedstawicieli nauki największą wątpliwość. Warto wobec tego przybliżyć je zarówno w teorii, jak i w praktyce.

Analiza wstępna przedstawionego zagadnienia wskazała, że w ciągu ostatnich lat (w latach 2010–2020) liczba przestępstw z art. 233 k.k. odnośnie do liczby przypadków stwierdzonych przestępstw i postępowań wszczętych wyniosła w sumie 35 558. Spośród nich jedynie niewielką część przestępstw stanowiły przypadki, o których mowa w art. 233 § 4 i 4a k.k. Warto jednak przyjrzeć się sytuacjom, w których zarzut popełnienia przestępstwa wydania fałszywej opinii przedstawiono biegłym. Zagadnienie to jest szczególnie

---

¹ Zob. ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, dalej jako k.k.

ciekawe, gdyż pomyłki sądowe w kontekście błędnej opinii biegłego są obecnie szeroko komentowane w świecie prawniczym. Ujawnione ostatnio krajowe przypadki błędnych skazań tym bardziej skłaniają do refleksji nad przyczyną takiego stanu rzeczy. W referacie przedstawiono sytuacje, w których biegłym zarzucono popełnienie przestępstwa wydania fałszywej opinii, poddano analizie błędy popełnione przez nich w wydanych opiniach oraz przedstawiono reakcję wymiaru sprawiedliwości na ujawnione przestępstwa. Kryminalistyczne studium tych przypadków przybliżyło to zagadnienie w praktyce oraz pozwoliło wyczuć decydentów procesowych na konkretne sytuacje związane z opiniowaniem przez biegłych. Ponadto opracowanie jest próbą odpowiedzi na pytanie, czy pomimo medialnego zamieszania wokół problematyki błędów w opiniach biegłych i pomyłek sądowych problem fałszywego opiniowania jest zagadnieniem istotnym z punktu widzenia dobra wymiaru sprawiedliwości.

3. Penalizacja czynu złożenia przez biegłego fałszywej opinii

Przestępstwo złożenia przez biegłego fałszywej opinii zostało spenalizowane w art. 233 § 4 i 4a k.k. Na jego podstawie kto – jako biegły, rzeczoznawca lub tłumacz – przedstawia fałszywą opinię, ekspertyzę lub tłumaczenie mające służyć za dowód w postępowaniu określonym w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Przestępstwo to może być popełnione wyłącznie z winy umyślnej. Warunkiem odpowiedzialności karnej jest powołanie osoby do pełnienia funkcji biegłego, rzeczoznawcy albo tłumacza w postępowaniu sądowym lub innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy. Paragraf 4a został dodany do art. 233 k.k. z dniem 15 kwietnia 2016 r.² Celem tej regulacji jest penalizacja czynu nieumyślnego złożenia przez biegłego fałszywej opinii w toku postępowania. Warunkiem odpowiedzialności karnej w tym przypadku jest narażenie na szkodę interesu publicznego przez biegłego poprzez jego czyn. Ustawodawca nie wskazuje jednocześnie, w jakich sytuacjach ma miejsce narażenie przez biegłego interesu publicznego. Do tej pory nie sprecyzowało tego również orzecznictwo sądowe. Warto wskazać, że penalizacja czynu nieumyślnego złożenia przez biegłego fałszywej opinii wywołała w środowisku biegłych duże poruszenie. Wskazywano m.in. na możliwość wystąpienia problemów związanych z dostępnością biegłych, wywołanych niechęcią współpracy z organami wymiaru sprawiedliwości w obawie przed odpowiedzialnością karną. Przecież niemal w każdej sprawie, w której organy procesowe korzystają z opinii biegłego, nie można wykluczyć możliwości pociągnięcia biegłego do odpowiedzialności karnej za wydanie fałszywej opinii. Granica pomiędzy opinią fałszywą a obarczoną wadą, o której mowa w art. 201 k.p.k., jest nieostra. Teoretycznie organ procesowy, jeżeli widzi

² Zob. art. 7 pkt 13 lit. d ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustawy, Dz. U. z 2016 r. poz. 437, dalej jako k.p.k.

wady opinii, powinien dążyć do jej naprawy poprzez skorzystanie z możliwości zlecenia biegłemu wydania opinii uzupełniającej. W praktyce może to różnie wyglądać. Nie można wykluczyć sytuacji, że organ procesowy, widząc brak możliwości uzupełnienia opinii w trybie przewidzianym w art. 201 k.p.k., nie skorzysta z usług tego biegłego i powoła w celu wydania opinii o tym samym przedmiocie i zakresie innego biegłego tej samej specjalności. Co do zasady również możliwość uznania opinii za fałszywą powinna być zastrzeżona dla sytuacji, w których opinia jest pozbawiona wad, o których mowa w art. 201 k.p.k. i jest finalnie uznana przez organ procesowy za zupełną i jasną. Jak jednak rozumieć sytuację, kiedy opinia wydana przez biegłego jest jasna i zupełna, jednakże jej wnioski są sprzeczne z wnioskami opinii innego biegłego tej samej specjalności, powołanego jako drugi lub trzeci w sprawie na tę samą okoliczność w związku z wnioskiem strony lub z inicjatywy samego organu procesowego? W takiej sytuacji powstaje problem możliwości zarzucenia biegłemu wydania fałszywej opinii nieумыślnie. Wobec braku zdefiniowania przez ustawodawcę nieostrego terminu narażenia interesu publicznego poprzez wydanie fałszywej opinii powstaje problem praktyczny. Jest nim zastosowanie tego przepisu w praktyce i pytanie, jakie konkretnie sytuacje będą stanowiły narażenie interesu publicznego. W literaturze definiuje się interes publiczny jako odwołanie się do wartości, które są wspólne i ważne dla całego społeczeństwa, takich jak sprawiedliwość, wolność, bezpieczeństwo, zaufanie obywateli do organów władzy itp. Kategoria interesu publicznego bywa utożsamiana z pojęciem „dobro wspólne”, nie odnosi się jednak do interesu jednostkowego ani określonej grupy. Egzemplifikacją interesu publicznego są wartości konstytucyjne, takie jak poszanowanie wolności i sprawiedliwości, współdziałanie władz, dialog społeczny, zachowanie przyrodzonej godności człowieka. Na interes publiczny składa się dobrobyt całego społeczeństwa, uznany i chroniony przez rząd i jego instytucje, uwzględniający zobiektywizowane potrzeby ogółu społeczeństwa lub lokalnych społeczności³. Jak już wskazano, w orzecznictwie na razie brak jest przykładów praktycznego zastosowania wskazanego przepisu prawa. Brak jednolitej wykładni rodzi pytanie, w jakich konkretnie sytuacjach jest możliwość skutecznego przypisania oskarżonemu popełnienia zarzucanego czynu wydania fałszywej opinii nieумыślnie. Innymi słowy, kiedy czyn wydania fałszywej opinii godzi w interes prywatny, a kiedy w interes publiczny. Ponieważ dobro wymiaru sprawiedliwości jest interesem publicznym i co do zasady każde rozstrzygnięcie sądu w praktyce powoduje konsekwencje w sferze publicznej, gdyż ma wpływ na poczucie powszechnego poszanowania prawa przez obywateli, istnieje ryzyko, że co do zasady każda czynność nieумыślnego wydania opinii przez biegłego

³ Zob. hasło: Interes publiczny, [w:] *Encyklopedia Administracji Publicznej*, http://encyklopediaap.uw.edu.pl/index.php/Interes_publiczny, (dostęp: 06.05.2022); por. A. Żurawik, „Interes publiczny”, „*interes społeczny*” i „*interes społecznie uzasadniony*”. *Próba dookreślenia pojęć*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2013, nr 2, s. 59–63.

będzie ścigana. Wszakże sam przepis prawa art. 233 k.k. znajduje się w rozdziale XXX Kodeksu karnego, który penalizuje czyny przestępstw przeciwko sądownictwu. Zatem samo złożenie fałszywej opinii przez biegłego w toku postępowania godzi w dobro wymiaru sprawiedliwości i pokrzywdzony w tej sytuacji jest wymiar sprawiedliwości. Można się jednocześnie domyślać, że nie było zamiarem ustawodawcy ściganie każdego czynu złożenia przez biegłego fałszywej opinii nieumyślnie, a jedynie w uzasadnionych, wyjątkowych sytuacjach. Niemniej jednak brak jednolitej linii orzecniczej może budzić obawy ze strony biegłych, czy przypadkiem w sytuacji niezauważonego błędu w opinii nie zostaną oni pociągnięci do odpowiedzialności za swoją pracę na rzecz sądownictwa. Sytuacja taka jest niewątpliwie zarówno pożądana społecznie, jak i niekorzystna dla wymiaru sprawiedliwości. Obecnie sądownictwo boryka się z istotnym niedoborem pomocy ze strony biegłych. Dlatego istotnie ulegają wydłużeniu terminy wydania opinii. Istnieje ryzyko, że praktyka stosowania przepisu art. 233 § 4a k.k. będzie negatywnie oddziaływać na kondycję sądownictwa w tym zakresie z powodu obawy biegłych przed odpowiedzialnością karną. Na razie problem ten jest nierozwiązany, gdyż brak jest przypadków przestępstw nieumyślnego wydania opinii przez biegłego w praktyce.

4. Rodzaje błędów w opinii biegłego

Opinia jest fałszywa, kiedy jest obarczona błędem wprowadzonym do opinii celowo, czyli umyślnie albo nieumyślnie. Błąd z definicji ma kilka znaczeń. Można go rozumieć jako niezgodność z obowiązującymi regułami pisania, liczenia, wymowy itp., niewłaściwe posunięcie, fałszywe mniemanie o czymś⁴. Żadne ze znaczeń nie zawiera w sobie znamion umyślności, zatem można uznać, że w błąd można wprowadzać kogoś celowo lub może on powstać niezależnie od czyjeś woli, nieświadomie. Z tej perspektywy błąd można rozumieć jako nieprawidłowość występująca w opinii, wprowadzoną do niej umyślnie lub nieumyślnie, odpowiednio – błąd umyślny i nieumyślny. W takim znaczeniu błąd w opinii będzie rozumiany na potrzeby niniejszego opracowania.

Mając jednocześnie na względzie wyróżnione w poprzedniej części formy popełnienia przestępstwa wydania przez biegłego fałszywej opinii, należy zauważyć, że wprowadzenie przez biegłego do opinii błędu umyślnego będzie wiązało się z popełnieniem przestępstwa z art. 233 § 4 k.k. Natomiast wprowadzenie przez biegłego do opinii błędu nieumyślnego przy spełnieniu wszystkich ustawowych warunków może wiązać się z wystąpieniem przestępstwa stypizowanego w art. 233 § 4a k.k.

---

⁴ Zob. hasło: błąd, [w:] *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/b%C5%82%C4%85d.html>, (dostęp: 07.05.2022).

Rozpatrując etapy tworzenia opinii oraz elementy składowe opinii biegłego, można wyróżnić następujące rodzaje błędów, które będą w rezultacie skutkowały wydaniem przez biegłego fałszywej opinii:

- 1) błąd w materiale źródłowym opinii,
- 2) błąd co do przeprowadzonych badań,
- 3) błąd w wynikach badań,
- 4) błąd we wnioskach ekspertyzy.

Błąd w materiale źródłowym, który posłużył biegłemu do wydania opinii, będzie dotyczył złego doboru materiału źródłowego lub jego braku. Z uwagi na duże spektrum opinii, które mogą być wydane przez biegłych w toku postępowań sądowych oraz innych prowadzonych na podstawie ustawy, nie sposób jednoznacznie określić przyczyny tego błędu. Może się zdarzyć, że biegły, wydając ekspertyzę, np. księgowo-rachunkową, nie weźmie pod uwagę całego materiału źródłowego, który powinien być przez niego uwzględniony przy opiniowaniu, jak również materiał ten będzie wadliwie zabezpieczony przez organy prowadzące postępowanie i na to biegły już nie będzie miał wpływu (np. przy opiniach przyrodniczo-kryminalistycznych). Innymi słowy, błąd na tym etapie może zostać wprowadzony do opinii celowo przez biegłego, gdy świadomie pominie on istotny materiał źródłowy, który powinien wziąć pod uwagę (np. nie uwzględni materiałów dotyczących analizy rynku nieruchomości przy wykonywaniu operatu szacunkowego lub dokona wybiórczej analizy tego rynku), lub nieświadomie, gdy biegły nie będzie świadomy ograniczeń związanych z zabezpieczeniem materiału źródłowego (np. kontaminacji przy opinii przyrodniczo-kryminalistycznej).

Kolejno biegły może w sposób wadliwy przeprowadzić badania materiału źródłowego. Może zastosować złą, nieadekwatną metodę badań, może posłużyć się wadliwym sprzętem lub nieadekwatnym dla posiadanego materiału źródłowego. Biegły może też w sposób selektywny podejść do uzyskanego materiału, pomijając istotne, relewantne źródła i skupiając się na mniej istotnych lub nieistotnych w ogóle. Błąd na tym etapie może być spowodowany brakiem umiejętności lub wiedzy biegłego, jak również nieuwagą lub po prostu pomyłką. Błąd taki może zostać także wprowadzony przez biegłego celowo, kiedy – zdając sobie sprawę z niewłaściwego postępowania – biegły celowo dąży do uzyskania wadliwych wyników badań, wprowadzając błąd do opinii już na tym etapie jej sporządzania.

Nawet w sytuacji, kiedy biegły poprawnie przeprowadził badania, istnieje ryzyko, że zostaną zafałszowane wyniki. Wyniki badań mogą być fałszywe np. w związku z nieprawidłowym ich odczytem przez biegłego, zwykłą pomyłką, lub mogą być zafałszowane celowo, gdy biegły świadomie wskaże inne wyniki od uzyskanych rzeczywiście.

Ostatnim rodzajem błędu jest błąd we wnioskach biegłego, które służą bezpośrednio formułowaniu przez niego opinii w odpowiedzi na pytanie lub pytania organu procesowego. Pomimo prawidłowych wyników badań ponownie celowe lub niezamierzone działanie biegłego może prowadzić do nieprawidłowej interpretacji wyników badań. Wadliwa interpretacja wyników może być dokonana przez biegłego umyślnie lub nieumyślnie. Biegły może zdawać sobie sprawę z tego, że postępuje niewłaściwie i do tego dąży lub może wprowadzić błąd do opinii na tym etapie całkiem nieświadomie.

Wszystkie ze wskazanych błędów będą w rezultacie skutkowały uzyskaniem przez organ procesowy fałszywej opinii. Od etapu, na którym błąd został wprowadzony do opinii oraz świadomości lub nieświadomości biegłego będzie zależała możliwość skutecznego przypisania biegłemu popełnienia przestępstwa wydania fałszywej opinii. W praktyce bardzo trudno jest wykazać celowość wprowadzenia do opinii przez biegłego błędu umyślnie oraz świadomość biegłego co do tego błędu. Nawet biorąc pod uwagę formy winy umyślnej – zamiar kierunkowy lub ewentualny – w dalszym ciągu świadomość biegłego wymyka się kontroli wymiaru sprawiedliwości i można jej poszukiwać ewentualnie w osobowych środkach dowodowych (np. gdy świadek zezna, że biegły przyznał się do celowego wprowadzenia błędu do opinii, co w praktyce może być niezwykle trudne do osiągnięcia) lub w kontekście oczywistości pomyłki i wywodzonej z tego złej woli biegłego, co może być trudne do obrony pod kątem dowodowym. W każdym przypadku trudno jest udowodnić biegłemu umyślność w działaniu, kiedy już dojdzie do wydania przez niego opinii obciążonej błędem. Biorąc pod uwagę dobra chronione przez przepis art. 233 k.k., można tę sytuację uznać za wysoce niekorzystną dla wymiaru sprawiedliwości. W opinii publicznej to właśnie ekspertyzy biegłego lub ich nieprawidłowa interpretacja przez sąd są w przeważającej liczbie przypadków przyczyną wadliwego wyrokowania⁵. W sprawach cywilnych konsekwencją takiego wadliwego wyrokowania może być zasądzenie należności lub oddalenie powództwa. Dalej idące konsekwencje wiążą się z wyrokowaniem w sprawach karnych, gdzie ceną za błąd biegłego może być niesłuszne skazanie oskarżonego, często na wiele lat. W każdym przypadku nie jest pożądane utrzymywanie sytuacji, kiedy biegli celowo szkodzący wymiarowi sprawiedliwości nie będą za te szkody karani. Jednak bez odpowiedzi pozostaje pytanie, w jaki sposób i czy pociągać do odpowiedzialności biegłych, którzy błąd do opinii wprowadzają nieumyślnie, z niewiedzy lub przez pomyłkę, z roztargnienia.

---

⁵ Zob. P. Słowik, *Sądy w wyrokach bazują na opiniach biegłych. Niestety często wadliwych*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1319547,wadliwe-opinie-bieglych-podstawa-sadowych-wyrokow.html>, (dostęp: 07.05.2022).

5. Rodzaje błędów w opinii biegłego występujące w praktyce

W praktyce odnotowano wystąpienie błędu w opinii na każdym z etapów jej tworzenia. Największa liczba przypadków dotyczyła błędów na etapie przeprowadzenia badań lub wyprowadzania wyników z przeprowadzonych badań. Zestawienie liczby błędów na poszczególnych etapach tworzenia opinii przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Etapy powstawania błędów w opinii i ich liczba występująca w praktyce

Lp.	Rodzaje błędów w opinii	Liczba przypadków
1.	Błąd w materiale źródłowym opinii	2
2.	Błędnie przeprowadzone badania	10
3.	Błąd w wynikach badań	7
4.	Błąd we wnioskach z osiągniętych wyników badań	2

Źródło: opracowanie własne.

Wskazane powyżej błędy dotyczyły opinii o dużym spektrum specjalności, jednakże większość stanowiły opinie rzeczoznawców majątkowych oraz opinie lekarzy specjalistów. Zestawienie specjalności biegłych prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Zestawienie specjalności biegłych

Lp.	Specjalność biegłego	Liczba opinii
1.	Rzeczoznawstwo majątkowe	8 ⁶
2.	Szacowanie wartości ruchomości	1
3.	Tłumacz przysięgły	1
4.	Technologia produkcji	1
5.	Rachunkowość	3
6.	Medycyna	4
7.	Psychologia	1
8.	Informatyka	1
9.	Pożarnictwo	1
10.	Technologia drewna	1

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z tabeli 2, problem złożenia fałszywej opinii dotyczyć może w zasadzie każdej specjalności biegłego. Jednym z przypadków było złożenie fałszywego tłumaczenia przez tłumacza powołanego w sprawie celem dokonania tłumaczenia dokumentów.

⁶ W jednej sprawie opinię wydało dwóch biegłych rzeczoznawców.

Z uwagi na fakt, iż przestępstwo z art. 233 § 4 k.k. dotyczy również czynu złożenia fałszywego tłumaczenia przez powołanego w sprawie tłumacza w celach szkoleniowych, sprawę tę celowo pozostawiono jako przedmiot badań. Należy nadmienić, że nie odnotowano przypadków przedstawienia fałszywej ekspertyzy przez rzeczoznawcę.

Przeprowadzona w pierwszej części opracowania analiza wskazywała, że niezwykle trudno jest wykazać dowodowo intencjonalność działania biegłego w wydaniu fałszywej opinii. Błąd może zostać wprowadzony do opinii umyślnie lub nieumyślnie, jednakże trudno wobec braku jednoznacznych dowodów przypisać biegłemu umyślność jego czynu. Tabele 3 i 4 prezentują zestawienie orzeczeń sądów pierwszej i drugiej instancji w badanych sprawach.

Tabela 3. Orzeczenia sądu pierwszej instancji

Lp.	Rodzaj orzeczenia	Liczba przypadków ⁷
1.	Umorzenie postępowania	6
2.	Warunkowe umorzenie postępowania	5
3.	Wyrok skazujący	3
4.	Wyrok uniewinniający	9

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Orzeczenia sądu drugiej instancji

Lp.	Rodzaj orzeczenia	Liczba przypadków ⁸
1.	Wyrok zmieniający i uniewinniający	2
2.	Wyrok zmieniający i skazujący	0
3.	Wyrok utrzymujący w mocy zaskarżony wyrok	10
4.	Wyrok uchylający zaskarżony wyrok i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania	2

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabelach 3 i 4, większość orzeczeń sądu pierwszej instancji dotyczyła uniewinnienia oskarżonego biegłego lub ewentualnie warunkowego umorzenia postępowania albo jego umorzenia. W większości przypadków biegli nie ponosili zatem odpowiedzialności za popełnione przestępstwo lub stwierdzano brak znamion przestępstwa. Powyższe wyniki badań potwierdzają wcześniejsze

⁷ W dwóch przypadkach miało miejsce uchylenie wyroku sądu rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W obydwu sprawach oskarżeni zostali początkowo uniewinnieni od popełnienia zarzucanych im czynów, a następnie skazani.

⁸ Różnica w liczbie przypadków w porównaniu do liczby badanych spraw wynika z faktu, że nie w każdej z badanych spraw wniesiono apelację od wyroku sądu pierwszej instancji.

spozstrzeżenie dotyczące istotnej trudności w dowodzeniu tego rodzaju przestępstwa. Co więcej, w drugiej instancji wyrok sądu pierwszej instancji był co do zasady albo utrzymywany w mocy, albo zmieniający zaskarżony wyrok i uniewinniający oskarżonego, względnie uchylający zaskarżony wyrok i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania. Ponieważ w niemal każdej sprawie może zaistnieć przesłanka do uchylecia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania i jest ona zależna raczej od sposobu poprowadzenia sprawy przez referenta, aniżeli od warunków samej sprawy, występowanie orzeczeń tego rodzaju wśród badanych spraw należy uznać raczej za przypadkowe. Jednak co do zasady sądy drugiej instancji utrzymywały w mocy wyroki sądów pierwszej instancji w większości uniewinniające oskarżonych o popełnienie przestępstwa z art. 233 § 4 k.k.

Dla lepszego zobrazowania sytuacji, w jakich miało miejsce zarzucenie biegłym wydania fałszywej opinii, warto przybliżyć przykłady orzeczeń, których wydanie przysporzyło biegłym zarzutów popełnienia przestępstwa.

Przykład 1

Biegłemu z zakresu rachunkowości przedstawiono zarzut przedstawienia fałszywej opinii dotyczącej terminu ogłoszenia upadłości spółki M. S.A., w której nieprawdziwie i niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa stwierdził, że spółka powinna ogłosić upadłość do dnia 19 lutego 1996 r., podczas gdy brak było przesłanek do ogłoszenia upadłości w podanym terminie.

Biegły nie omówił dokumentów, które wykorzystał przy sporządzeniu opinii, nie wykonał kompleksowej analizy sytuacji, bazował na dokumentach, które nie pozwalały na ustalenie sytuacji finansowej spółki, wybiórczo i tendencyjnie korzystał z opinii biegłych rewidentów, zastosował nieadekwatną metodę badań, posługiwał się pojęciami nieznanymi w teorii i praktyce.

Sąd pierwszej instancji warunkowo umorzył postępowanie karne wobec oskarżonego⁹.

Przykład 2

Biegły lekarz kardiolog został oskarżony o przedstawienie fałszywej opinii dotyczącej stanu zdrowia strony postępowania w sprawie o prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, poprzez użycie stwierdzenia: „w badaniach holterowskich nie stwierdza się zaburzeń rytmu”, podczas gdy z wyników badań i historii choroby wynikało, że zaburzenia takie istniały; nierozpoznanie rozszerzenia aorty, stwardnienia tętnic komorowych zaburzeń rytmu klasy IVb, zaburzeń lipidowych, choroby wieńcowej postaci niestabilnej, choroby niedokrwiennej serca, duszniczy bolesnej.

⁹ Sprawa Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, sygn. akt XIV K 513/05.

Sąd rejonowy uniewinnił oskarżonego, bo nie można było przypisać mu podmiotowej strony czynu zabronionego. Nie można było ustalić, że oskarżony obejmował swoją świadomością możliwość przedstawienia opinii niezgodnej z prawdą.

Sąd okręgowy utrzymał w mocy zaskarżony wyrok¹⁰.

Przykład 3

Oskarżonemu zarzucono przedstawienie fałszywej opinii w postaci operatu szacunkowego poprzez zawyżenie wartości rynkowej nieruchomości.

Opinia biegłego nie zawierała uzasadnienia dla przyjętej metody szacowania, opis nieruchomości był nierzetelny, opinia nie zawierała analizy rynku nieruchomości.

Sąd rejonowy uniewinnił oskarżonego. Oskarżony był rzeczoznawcą w postępowaniu bankowym, a operat szacunkowy miał znaczenie drugorzędne dla analizy dokonanej przez bank¹¹.

Jak wynika z przedstawionych przykładów, w zasadzie na każdym etapie sporządzania opinii biegły może wprowadzić błąd do opinii celowo lub po prostu się pomylić. Trudno jednoznacznie ocenić, czy i kiedy biegły działa intencjonalnie i należy w związku z tym uruchomić procedurę ochrony wymiaru sprawiedliwości przez tym niewątpliwie szkodliwym działaniem. Jednak w każdym przypadku należy mieć na względzie, że biegły co do zasady powinien być sprzymierzeńcem organów wymiaru sprawiedliwości i w większości przypadków tak właśnie jest. Dopóki w procesie karnym brak jest kontradiktoryjności i nie jest możliwe powoływanie przez strony tzw. biegłych prywatnych, trudno jednoznacznie ocenić, kiedy ze strony biegłego kończy się pomoc organom wymiaru sprawiedliwości, która niewątpliwie powinna być należycie wynagradzana, a zaczyna się baczne przyglądanie się pracy biegłego i skrupulatne rozliczanie z wykonanych zadań.

Wnioski

Wyniki przeprowadzonych badań uprawniają mnie do wysnucia następujących wniosków:

1. Przestępstwo złożenia przez biegłego fałszywej opinii w praktyce jest problemem marginalnym albo trudno przypisać biegłemu popełnienie zarzucanego czynu, tj. wydania fałszywej opinii.
2. Nawet w sytuacji oskarżenia biegłego o wydanie fałszywej opinii sądy zazwyczaj uniewinniają biegłych od popełnienia zarzucanych im czynów lub warunkowo umarzają postępowanie.

¹⁰ Sprawa Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, sygn. akt XIV 650/08.

¹¹ Sprawa Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, sygn. akt II K 131/13.

3. W odbiorze społecznym zagadnienie fałszywego opiniowania przez biegłych jest problemem dużej wagi, w praktyce problem ten jest marginalny.

W każdym przypadku należy mieć na względzie, że biegły jest pomocnikiem organów wymiaru sprawiedliwości. Dlatego każdy przypadek popełnienia przez niego przestępstwa wydania fałszywej opinii powinien być wnikliwie analizowany i poddany ocenie. Niemniej jednak nie można zapominać, że każdemu może zdarzyć się błąd. Nawet w sytuacji tak dużej wagi jak postępowanie sądowe. W każdym przypadku należy dążyć do umożliwienia biegłemu naprawienia ustalonego błędu za pomocą narzędzi przewidzianych w procedurze, tj. uzupełnienia opinii przez tego samego biegłego lub wydania opinii przez innego eksperta. Wszczęcie postępowania względem biegłego w związku z podejrzeniem wydania fałszywej opinii powinno co zasady być ostatecznością.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. z 2022 r. Nr 1138.

Ustawa z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2016 r. Nr 437.

Monografie i artykuły

Girdwoyń P., *Opinia biegłego w sprawach karnych w europejskim systemie prawnym. Perspektywy harmonizacji*, Wyd. Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Prawa i Administracji UW, Warszawa 2011.

Jóźwicki K., *Kryminologiczne i karnoprawne aspekty wydawania nieprawdziwych opinii przez biegłych – ramowy raport z badań ze wskazaniem postulatów de lege lata i de lege ferenda*, „Przegląd Policyjny” 2019, nr 136(4).

Kalinowski S., *Opinia biegłego w postępowaniu karnym*, PWN, Warszawa 1972.

Kała M., Wilk D., Wójcikiewicz J., *Ekspertyza sądowa. Zagadnienia wybrane*, wyd. 3, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.

Tomaszewski T., *Dowód z opinii biegłego w procesie karnym*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2000.

Widła T., *Odpowiedzialność karna za wydanie fałszywej opinii*, „Palestra” 2018, nr 10.

Widła T., *Ocena dowodu z opinii biegłego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1992.

Żurawik A., „*Interes publiczny*”, „*interes społeczny*” i „*interes społecznie uzasadniony*”. *Próba dookreślenia pojęć*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2013, nr 2.

Źródła internetowe

Hasło: błąd, Słownik języka polskiego, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/b%C5%82%C4%85d.html>, (dostęp: 07.05.2022).

Hasło: Interes publiczny, [w:] Encyklopedia Administracji Publicznej, http://encyklopediaap.uw.edu.pl/index.php/Interes_publiczny, (dostęp: 06.05.2022)

Słowik P., *Sądy w wyrokach bazują na opiniach biegłych. Niestety często wadliwych*, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1319547,wadliwe-opinie-bieglych-podstawa-sadowych-wyrokow.html>, (dostęp: 07.05.2022).

Expert witness offences relating to the giving of a false opinion. A forensic study

Summary: The purpose of this article is to present the issue of expert witness offences related to the issue of a false opinion in theory and practice. The article has been prepared on the basis of a search of forensic literature and on the basis of own research results concerning the offence under Articles 233, paragraphs 4 and 4a of the Penal Code. The article is divided into two parts. The first part presents the theoretical aspects of the crime related to the issuance of a false opinion by an expert. The second part is a presentation of the results of own research summarised with conclusions from the research findings. The results of the conducted research indicate that the condition of justice related to false opinion is not bad, however, the procedural authorities face a twofold problem related to this issue. Firstly, the construction of the intentionality of the offence under Article 233(4) of the Penal Code implies limited possibilities of attributing the offence of false opinion to an expert, and secondly, the trial authorities often make a wrong assumption of the facts as to the prerequisites of an expert's liability for giving a false opinion.

Keywords: expert opinion, criminal liability for giving a false opinion, Polish legal system, false opinion given intentionally, false opinion given unintentionally, file research.